

ژانر علمی - تخیلی (ساینس فیکشن/Science fiction)

اگرچه ممکن است از نام و عنوان این گونه‌ی سینمایی چنین برداشت شود که ژانر علمی تخیلی گونه‌ای تقریباً نو و تازه پا در دنیای هنر هفتم باشد؛ با اینهمه این ژانر بیش از ۱۰۰ سال است که قدمت دارد.

همشهری آنلاین - مهدی تهرانی:

اگرچه ممکن است از نام و عنوان این گونه‌ی سینمایی چنین برداشت شود که ژانر علمی تخیلی گونه‌ای تقریباً نو و تازه پا در دنیای هنر هفتم باشد؛ با اینهمه این ژانر بیش از ۱۰۰ سال است که قدمت دارد.

در صنعت سینما امکانات معنوی؛ هم‌پای زیرساخت‌های فنی و علمی به این بازار مساعدت می‌کنند. اگر ادبیات و نمایشنامه و شعر می‌توانند دستمایه ساخت فیلمها باشند باید در نظر داشته باشیم سینما از امکانات فنی و تکنولوژی نیز به روز استفاده می‌کند.

گذر از سینمای صامت؛ ورود فیلم رنگی به سینما؛ سیستم‌های تصویر برداری ایستاویژن و پاناویژن؛ و سرانجام ظهور سینمای دیجیتال و استودیوهای مجهز رایانه‌ای همگی باعث شدند ژانرهای سینما جان تازه‌ای بگیرند.

در این بین ژانر علمی تخیلی ارباب بلامنازع گونه‌ای از سینما شد که بقایش؛ صفر تا 100 منوط به پیشرفت سیستم‌های یارانه‌ای و استودیوهای دیجیتال است.

سفر به ماه ساخته ی ژرژ می لیس فرانسوی محصول ۱۹۰۲

نکته مهم در این ژانر نام علمی نام است. در نظر داشته باشید که هرگز قرار نیست آنچه در یک فیلم عیلمی تخیلی می‌بینید برمبنای اصول پذیرفته شده‌ی علمی و مورد تأیید دانشمندان مربوطه باشند.

این ژانر تمام هویت و ذات خود را مدیون گمانه‌زمانی‌هایی است که از علوم انسانی؛ ادبیات و دانش روز وام گرفته است.

مفاهیم: ژانر Genre چیست؟

البته بواسطه‌ی همین عاریت باشکوه، گونه‌ی علمی تخیلی به ژانری بسیار پر طرفدار تبدیل گرده است.

جدای از این؛ موارد جدیدی مانند حضور موجودات فضایی و کلا فرازمینی؛ استفاده از حس برتر و حس ششم؛ سفر در آینده و چرخش در زمان نیز در داستان‌های علمی تخیلی مورد استفاده‌اند.

ژانر علمی تخیلی بشدت با ژانرهای ترکیبی؛ ترسناک و آپوکالیپسی خویشاوندی دارد. در حقیقت از وقتی داستانک‌های فرعی در این ژانر جزو قواعد ژانر قرار گرفت؛ این قرابت‌ها بیشتر بوجود آمد.

طی سالهای اولیه سینما تا اواسط دهه 20 چندین پیشگام سینما مانند ژرژ می لیس (1861-1938) به سینمای علمی تخیلی ورود کردند. هنوز هم فیلم صامت و ماندگار "سفر به ماه" ساخته‌ی می لیس محصول 1902 اثر درخشان این ژانر و احتمالاً اولین آن به شمار می‌آید.

متروپلیس ساخته فریتز لانگ آلمانی محصول ۱۹۲۷

در 1927 فریتز لانگ (1890-197) فیلمساز برجسته آلمانی با اثر ماندگارش "متروپلیس" به نوعی قواعد این ژانر را پایه‌گذاری کرد. ساخته‌های کم مایه و یا متوسطی نیز در دوران قبل از جنگ جهانی دوم در این ژانر ساخته شدند که اگرچه فیلم‌هایی سطحی بودند اما به هرحال قواعد ژانر را رعایت می‌کردند و برای همین مخاطبان و تماشاگران سینما از دهه 30 دیگر با گونه‌ی علمی تخیلی آشنا شده بودند.

در دهه 60 سینمای علمی تخیلی به اوج بلوغ و تکامل خود رسید. آثاری مانند "یک اودیسه فضایی" محصول 1968 و "پرتقال کوکی" محصول 1969 هردو ساخته‌ی استنلی کوبریک باعث شدند تصویر جدیدی از این ژانر با توجه به دنیای آخرالزمانی به تماشاگران عرضه شود. از این رهگذر به نوعی حتی سینمای آپوکالیپسی و آخرالزمانی نیز ظهور و بروز پیدا نمود.

اما در اواخر دهه 70 و تا اواسط دهه 80 به لطف ورود رایانه به سینما و برخورداری از امکانات پیشرفته اسپیشیال افکت یا جلوه‌های ویژه؛ سینمای علمی تخیلی تکانی اساسی خورد.

ساخته‌های این دوران؛ نظیر جنگ ستارگان محصول 1977 ساخته‌ی جورج لوکاس؛ "بیگانه" محصول 1979 ساخته‌ی رایدلی اسکات؛ ئی تی ساخته‌ی استیون اسپیلبرگ محصول 1982؛ بلید رانر ساخته‌ی دیگر رایدلی اسکات محصول 1982 همگی روندی رو به رشد برای این سینمای جذاب رقم زدند. با این موفقیت‌ها بسیاری از آثار به دنباله سازی روی آوردند؛ به نحویکه تولید دنباله سازی برای فیلم جنگ ستارگان تا سال 2005؛ 5 بار دیگر انجام گرفت.

جنگ ستارگان ساخته جورج لوکاس محصول ۱۹۷۷

در ابتدای هزاره سوم سینمای قصه گو و معمایی به مدد ژانر علمی تخیلی آمدند. ماتریکس محصول 1999 ساخته‌ی "برادران واچوفسکی" انقلابی در این ژانر ایجاد کرد. و دو دنباله نیز بر این فیلم در سالهای 2003 عرضه گردید.

در سالهای اخیر تولید فیلم‌های علمی تخیلی چنان شتابی به خود گرفته که شناسایی برخی فیلم‌ها از دیگری به سختی صورت می‌گیرد. اما هنوز هم می‌توان فیلم‌هایی در این ژانر پیدا کرد که هم قواعد این گونه را در ساخت و ساز جدی می‌گیرند و هم اینکه جذابیت‌های بصری به تماشاگر عرضه می‌دارند. مجموعه فیلم‌های "هری پاتر" را می‌توان در این گروه جای دهد.

یکی از آخرین ساخته‌های این ژانر؛ هوگو ساخته مارتین اسکورسیزی محصول 2011 است که به شرح ماجراجویی‌های ژرژ می لیس فقید می‌پردازد.

در ذیل نقد و معرفی و تحلیل محتوایی فیلم‌هایی را می‌بینید که در این ژانر قرار دارند و پیش از این در صفحه سینمایی همشهری آنلاین کار شده بودند:

آن دختر؛ رابطه‌های دیجیتال / ساخته ی اسپایک جونز محصول 2013
بلید رانر؛ علمی و تخیلی اما فلسفی و کلاسیک / ساخته ی رایدلی اسکات محصول 1982

هری پاتر ساخته ی کریس کلمبوس محصول ۲۰۰۱

در باره پرومتئوس و خالقش رایدلی اسکات / محصول 2012

تماس؛ یکی آن بالا ما را دوست دارد / ساخته ی رابرت زمه کیس محصول 1997

حس ششم؛ بی نیاز از نیاز / ساخته ی ام نایت شیا مالان محصول 1999

دایورجنت؛ فرار به سوی گذشته / ساخته ی نیل بارگر محصول 2014

زمین دیگر؛ خاکستری های دو زندگی / ساخته ی مارک کاهیل محصول 2011

سرآغاز؛ برزخ بی روزن یک خوابگرد / ساخته ی کریستوفر نولان محصول 2011

سرآغاز؛ جنگ رویابین ها با خواب دزدها / ساخته ی کریستوفر نولان محصول 2011

ماه؛ آن پائین کسی مرا دوست دارد / ساخته ی دانکن جونز محصول 2009

شرح تصویر: نمایی از اولین قسمت تریلوژی ماتریکس محصول 1999؛ ساخته برادران واچوفسکی